

HADTÁPKIKÉPZÉS ÉS -FELKÉSZÍTÉS

A Barátság-88 gyakorlat főbb hadtáptapasztalatai

*Kapus Gyula vezérőrnagy,
Dobó Péter ezredes,
Szenes József ezredes*

A „BARÁTSÁG” típusú gyakorlatok hagyományosan és szervesen illeszkedve az EFE felkészítési rendszerébe, a magyar, szovjet és csehszlovák parancsnokok, törzsek és csapatok „erőpróbája”. Ennek szellemében az MNK területén az MN 1988. évi hadművelési felkészítési-kiképzési rendezvényeinek egyik kiemelkedő feladataként – a HM államtitkár vezetésével – január utolsó napjaiban és február elején került levezetésre a „BARÁTSÁG-88” hadművelési-harcászati gyakorlat.

A gyakorlatot a VSZT PTT 1987. májusi, berlini ülésén újrafogalmazott biztonságpolitikai és a VSZ-tagállamok katonai doktrínájának védelmi jellege, a szocialista országok megújulási törekvései, hazánkban a társadalmi-gazdasági kibontakozás kezdeti stádiumának eredményei és gondjai, a szocialista demokrácia elmélyülésével járó fokozódó társadalmi aktivitása, a stockholmi záródokumentum szelleme a közvélemény figyelmének középpontjába állította.

A fenti politikai és katonapolitikai feltételekből adódóan a gyakorlat alapvető tartalmának a háború kezdetén vívott hadsereg védelmi hadművelet előkészítése és aktív végrehajtása lett meghatározva.

Ez a hadművelési-harcászati gyakorlat a résztvevő csapatok nagyságrendjében, a beállított oktatási kérdések jelentőségében, nem utolsósorban koalíciós jellegében meghatározó mérföldkőnek tekinthető az új szervezeti csapatink hadművelési-harcászati felkészítésének rendszerében.

A gyakorlat jelentősége abban is kifejezésre jutott, hogy a célkitűzések megvalósítását biztosító, ugyanakkor a takarékosági követelményeket messzemenően figyelembe vevő elvárások érvényesítése miatt újszerű vonásokkal került levezetésre (begyakorlás nélküli végrehajtás, szabad lefolyás stb.).

Jelentős kiképzési rendezvényként minősíthető a gyakorlat azért is, mert az 1987. évi frontparancsnoki és törzsvezetési, a „BAZALT-87” és más harcászati, szakharcászati gyakorlatokon szerzett sokirányú tapasztalatok – ezek a folyóirat hasábjain már közreadásra kerültek – harcászati és szakkiképzéseken felhalmozott elméleti ismeretek birtokában, az új Harcshabályzat és Csathadhtáp Szabályzat tervezetek követelményeinek alaposabb megismerése eredményeként a „gyakorlatban” a kijelölt törzsek és csapatok megalapozottabban, gondolkodóbban, kezdeményezőbb felfogásban, „sablonmentesebben” tehtették próbára a beállt új szervezeti keretek között felkészültségüket.

A gyakorlaton – többek között – a HDS törzs- és harcbiztosító, kiszolgáló szervei, egy g. hdt.-parancsnokság, egy gl. dd., egy-egy szovjet gl. és csehszlovák hk. ho. és az általuk kijelölt gl., hk. és tü. kötelékek, a HDS közvetlenek egy része, a feltételezett ellenség szerepében – közvetlen gyakorlatvezetői alárendeltségben – egy harcrocsideandár vettek részt csökkentett „békeállománnyal”. A gépesített hadtest alárendeltségében az ellátó ezred és egészségügyi zászlóaljak operatív csoportjai működtek.

A gyakorlat tárgyát: „A koalíciós állományú hadsereg védelmi hadműveletének előkészítése és végrehajtása, a támadásba való átmenet feltételeinek megteremtése a háború kezdetén, csak hagyományos fegyverek alkalmazásának viszonyai között” képezte.

A gyakorlat összefegyvernemi követelményeivel összhangban a hadművelleti és csapat-hadtáptörzsek, hadtápegységek (-alegységek) elé *főbb célkitűzésként került meghatározásra:*

- *fokozni a jártasságot* a békehelyzetből háborús helyzetre történő átállásban, a hadművelleti szétbontakozás hadtápbiztosításának és a hadtápcsapatok alkalmazási körletekbe való begyülekeztetésének végrehajtásában; a hadművelleti-harcászati és hadtáphelyzetek értékelésében; a honi anyagi források felhasználásában; az elhatározások meghozatalában és formába öntésében; az első védelmi és támadó hadművelet hadtápbiztosítása megtervezésében, a kidolgozott tervek pontosításában; a feladatok lejuttatásában; a hadtápegységműködés megszervezésében és fenntartásában;

- *elmélyíteni* az ismereteket a hadművelleti művészet újszerűen jelentkező elméleti és gyakorlati kérdéseiben, a Magyar Néphadsereg korszerűsített szervezeti szárazföldi csapatainak alkalmazásából és a koalíciós állományból fakadó hadtápbiztosítási elvekben, normatívákban, gyakorlati módszerekben;

- *tovább tanulmányozni* a kialakított új hadtáptörzsek szervezetét és funkcionális csoportosítási lehetőségeit a tüzellenelőkészítés hadtápfeltételei megteremtésében, továbbá a csapatok hadtápbiztosításának vezetésében a légvédelmi hadművelet és biztosítási övben vívott harc, a fővédőv megtartásáért folytatott harctevékenység, a hdt., HDS ellencsapás végrehajtásának időszakában, valamint a hadtápvezetési pontok telepítésében, működtetésében, áttelepítésében;

- *felmérni* a PK HTPH-ek, hadtáptörzsek felkészültségének, összekovácsoltságának helyzetét.

A végrehajtott gyakorlat tapasztalatai az elmúlt időszakban már több fórumon megvitatásra kerültek és az 1988. évi parancsnoki és törzskiképzések tematikájába bealítva, tovább gazdagodott törzseink elméleti ismerete a háború kezdetén, honi területen előkészített védelmi hadművelet (harc) megszervezésével, annak minden oldalú biztosításával kapcsolatban.

A gyakorlat hadtáptapasztalatainak további elmélyültebb tanulmányozását és közreadását az MN hadtáp vezetésének az a jogos követelménytámasztása indokolja, hogy minél szélesebb körben váljanak ismertté a szerzett tapasztalatok és ezzel is hozzájáruljunk a hadművelet (harc) hadtápbiztosításának a kor követelményeihez igazodó elmélete további gazdagításához.

Kiindulva a fenti követelményekből, alapvető célunk, hogy rávilágítsunk néhány olyan területre és feladatkomplexumra, amelyek meghatározóak lehetnek a minőségi előrelépéshez.

A tapasztalatok összegezése előtt szükségesnek ítéljük meg röviden áttekinteni a gyakorlat hadtápbiztosítására ható sajátosságokat, amelyek alapvetően abban nyilvánul-

tak meg, hogy az előkészítés és végrehajtás egyes kérdéseivel – a korábbiaktól eltérően – behatóbban kellett foglalkozni. *Olyan sajátosságok jellemezték ezt a gyakorlatot, mint:*

- a gyakorlat – jellegét, a résztvevők létszámát tekintve – a stockholmi záródokumentum értelmében bejelentéskötelesnek minősült, s az USA részéről ellenőrzésre is került;

- a gyakorlatvezetőség által kijelölt „fiktív” államhatár, a csapatokat a ténylegesnél kedvezőbb, a valóságtól nagymértékben eltérő, feltételezett békediszlokációba helyezte;

- a hadsereg és a hadtest „békében” kidolgozott elhatárolásai egyrészt a „KÉK”-ek ütemes tevékenysége és erőfőlnye következtében átalárendelt szövetséges hadosztályok hadművelleti alkalmazása miatt nemcsak pontosításra, hanem alapjaiban átdolgozásra szorultak, másrészt a koalíciós állomány módosította a már kialakított vezetési rendszert is;

- a védelmi hadművellet megtervezésével és megszervezésével párhuzamosan vezetni kellett a HDS csapatai hadművelleti szétbontakozásának hadtápbiztosítását, valamint a HDS hadtápcsapatok begyülekezését;

- a honi területen vívott védelmi hadművellet hadtápbiztosításának megtervezése, megszervezése és végrehajtásának irányítása során a „hagyományos hadtápfeladatok” mellett a hadtápegységműködés olyan kérdései kerültek előtérbe, mint a HDS, hdt. hadtápsávjában a jogi felelősség, az állami tárintézetek, központi bázisok, vegyes kórházbázisok, polgári és katonai szervezetekkel történő kapcsolattartás, a polgári lakosság igénybevétele és ellátása. A csapathadtápb tagozatban – eddig kevésbé alkalmazott – lelépcsőzött, közelített anyagi készletek és egészségügyi erők felhasználása, alkalmazása;

- az átalárendelt szövetséges csapatok anyagi biztosítása – a speciális anyagok kivételével – saját erőforrásaikra alapozva, a HDS ellátási rendszerében történt;

- a hadseregrepülők alkalmazása a hadtápbiztosítás tervezése, szervezése, a végrehajtás irányítása és az együttműködés területén is változtatásokat igényelt;

- a védelmi hadművellet megvívásának hadtápbiztosítása – korábban kevésbé alkalmazottan – hadművelleti időugratások nélkül, a csillagászati időnek megfelelően dinamikai közlések, az alárendeltek helyzetjelentései és döntőnköi alájártszások módszerével került végrehajtásra;

- a Balaton megosztotta a HDS, ezen belül az egyik hadtest hadművelleti felépítését, ezért az anyagi készletek pótlása, a csapatok manőverei és a sebesültek kiűritése előtérbe állította a „Balatoni Flottila”-val való együttműködést is;

- a hadtápb munkacsoportok – a munka operativitásának növelése érdekében – mind HDS, mind hadtestszinten a korábbi gyakorlatok tapasztalatai alapján több tekintetben átalakításra és keretátadással, az alárendeltektől berendelt hadtáptisztekkel, valamint csapatgyakorlaton levő II. éves ZMKA hallgatókkal kiegészítésre kerültek;

- az átalárendelés során a szövetséges szovjet és csehszlovák hadosztály PK HTPH-ek részére orosz-magyar nyelven kimunkált vezetési okmányok átadása után feladatpontosítást, a gyakorlat idején a PK HTPH-ek elhatárolását ellenőrzésekkel összekapcsolva a ho. HVP-on hallgattuk meg, továbbá a közös hadtápfeladatok értelmezése, a személyes szakmai munkával kapcsolatos tapasztalatok átadása érdekében a „Hadtápb baráti találkozó”-t szerveztünk.

A fenti célkitűzéseknek és sajátosságoknak megfelelően beállított oktatási kérdések lehetőséget biztosítottak arra, hogy a valóságot megközelítően a gyakorlat próbájának

tegyük elméletünket, jelentős lépést tegyünk az alaprendeltetésünkől fakadó szakmai feladatok végrehajtása, tervező-szervező tevékenységünk korszerűsítése irányába. A célkitűzések realizálásában hasznosnak bizonyult a gyakorlat előkészítése és annak végrehajtása során a különböző vezetési szintek szoros szakmai együttműködése, a gyakorlatvezetőség magas követelménytámasztása, a helyőrségekben levezetett törzs-összekovácsoló foglalkozások, melyek együttes hatására a gyakorlat eredményesen került levezetésre.

A tapasztalatok mozzanatonkénti közreadása helyett – a teljességre való törekvés nélkül – az előkészítő időszak és a hadművelet hadtápbiztosításának néhány – megítélésünk szerint – jelentősebb összefüggésére kívánunk rámutatni:

I.

AZ ELŐKÉSZÍTŐ IDŐSZAK NÉHÁNY TAPASZTALATA

A gyakorlat előkészítő időszakában a törzseink, csapataink hadművelleti-harcászati kiképzése mellett meghatározó jelentőségű volt a résztvevő csapatok konkrét felkészítése. Az eddigi évek bevált gyakorlatának megfelelően került szervezési intézkedések rendszerében meghatározásra a felkészülés feladata. Csapataink döntő többségében helyesen értelmezve a meghatározott feladatok végrehajtásának fontosságát, jó módszerrel készültek fel. Azonban újlag bebizonyosodott, hogy egy jól átgondolt intézkedés is csak annyit ér, amit abból megvalósítanak. Sajnos csapataink egy részénél elhanyagolták a végrehajtás folyamatos ellenőrzését, amely a gyakorlat tényleges ellátásában feszítettséget és gondot okozott a későbbiek során. Bebizonyosodott az is, hogy az alegységparancsnokok egy része járatlansága és ismeretei hiányában nem fordít megfelelő figyelmet a személyi állomány tényleges élet- és munkakörülményei folyamatos biztosítására még abban az esetben sem, amikor a feltétel minden oldalról biztosított volt, csak kis odafigyelés, szervezés hiányzott. Mindez újlag aláhúzza annak fontosságát, hogy az eddigiéknél nagyobb figyelmet fordítsunk az alegységek felkészítésére, a „gazda” szemlélet kialakítására, az ellenőrzések hatékonyságának fokozására.

A kijelölt táborok berendezése egy ilyen magas követelményű koalíciós gyakorlaton megfeszített munkát igényel a résztvevő csapatoktól, többszörösen meghaladva azok tényleges lehetőségét és megköveteli az előljáró szervek készletei igénybevételét. Az anyagi eszközök átcsoportosítása, összegyűjtése a leggondosabb és legkörülményesebb szervezés mellett is igen magas költségigényű, melyen csak részben enyhítenek a gyakorlóterek körzetében kialakított ellátási decentrumok.

Az előkészítő időszak másik meghatározó jelentőségű feladatkomplexuma volt a résztvevő törzsek és parancsnokságok hadművelleti, harcászati és szakmai felkészítése.

A seregtest-, hadtestszinten levezetett törzsgyakorlások eredményesen járultak hozzá a résztvevő törzsek békeállománya összekovácsoltságának növeléséhez, a hadművelet (harc) hadtápbiztosítása megszervezése parancsnoki munkájának begyakorlásához, a funkcionális munkacsoportok felkészítéséhez. Gyakorlatilag szűkebb állománnyal azt a tervező-szervező munkát kellett végezni, mint megközelítőleg a hadiállományú törzsszel a gyakorlat folyamán. Ugyanakkor tapasztalatunk szerint a gyakorlatra való felkészülés időszakában levezetésre kerülő törzsgyakorlások eredményessége tovább javít-

ható, ha a törzseknél a ténylegesen részt vevő állományt, beleértve a keretátadással biztosítottakat is, össze lehet vonni és a várható feladatokban így gyakoroltathatók.

Közvetlenül a gyakorlat végrehajtásának megkezdése előtt került korlátozott számban a csapatok részére kiadásra – a gyakorlat kezdetére minden törzs rendelkezett – a Csapathadkép Szabályzat tervezet, amely elméleti és gyakorlati segítséget adott a tervező-szervező munka végrehajtásához, ugyanakkor előírásai részben zavarták a már begyakorolt, mintakománnyokkal előkészített tevékenységet. Törzseink, a hadtápcsapatok parancsnokságai nagy igyekezettel próbálták feldolgozni az új szabályozott és operatív módon módosították kialakított okmányrendszerüket.

A békehelyőrségben a gyakorlat levezetésének tervével összhangban még az előkészítő időszakban került végrehajtásra seregtest- és hadtesttörzsek által az első védelmi, valamint az első támadó hadművelet hadtápbiztosításának megtervezése.

A fiktív beállítás, a gyakorlatvezetőség által megadott általános diszlokáció, a polgári és MN-i bázisok, üzemek elhelyezkedése a valóságtól jelentősen eltértek, amely nagymértékben megnehezítette a törzsek munkáját, hiszen adattáiraikat, illetve már kész programjaikat a tervezést közvetlenül megelőzően, illetve azzal párhuzamosan kellett módosítani, illetve átdolgozni.

A békeidőszakban végrehajtott tervezés során, bár a felkészítés érdekét szolgálja, meggondolandó a háborús tervezési munkagrafikon alkalmazása. A hadtápbiztosítás tervezése ebben a feszített tempóban rendkívül bonyolult, ezért célszerűnek tartjuk felülvizsgálni ezt a módszert, figyelembe véve azt is, hogy a hadtápmunkája a parancsnoki munka szerves részét képezi, így elsősorban az összefegyvernemi parancsnok tevékenységi rendjét célszerű módosítás szempontjából felülvizsgálni.

Kedvező tapasztalatokat szerezünk a szövetséges csapatok átadás-átvétele végrehajtására előre kiadott kétnyelvű jegyzőkönyv-minta alkalmazása vonatkozásában. Ez a jegyzőkönyv minden olyan információt tartalmazott, amelyek szükségesek a hadtápbiztosítás tervezéséhez és folyamatos végrehajtásához. Az átadás-átvétel plenáris végrehajtása pedig lehetőséget biztosított a törzsek vezetőállományának személyes megismerkedésén felül az adott szervezet harcértékének, kiképzettségi szintjének, erkölcsi-politikai állapotának és felkészültségének megítélésére is, amely a gyakorlat végrehajtása során a későbbiekben megfelelő alapul szolgált a hadtápvezetés részére.

Összességében az előkészítő időszak tapasztalatai alapján levonhatjuk azt a következtetést, hogy a csapatok tényleges felkészítése, a működési helyek berendezése, a hadműveleti tervező munka egyidőbeni végrehajtása megfelelő erőpróba elé állította a résztvevő hadtáptörzseket. Bebizonyosodott, hogy megfelelően szoros irányítás mellett képesek feladataikat végrehajtani. Ugyanakkor a tapasztalatok rávilágítottak néhány, a végzett munka hatékonyságát károsan befolyásoló körülményre is, amelyek kiszűrése a közeljövő feladatát képezi.

II.

A HONI TERÜLETEN, HÁBORÚ KEZDETÉN VÍVOTT HADSereg ELSŐ VÉDELMI HADMŰVELET KIHATÁSAI A HADSereghadtáP MEGSZERVEZÉSÉRE

A védelemben történő átmenet módjai és körülményei – közismerten – sajátosan és jelentősen determinálják a védelmi hadművelet hadtápbiztosítását, melyek – mint

ahogy a gyakorlat tapasztalatai is igazolják – eltérnek a „hagyományos értelemben” felfogott védelembe átmenet lehetőségeitől, kihatásainak egy része kedvezőbb feltételeket teremt, ugyanakkor másik része negatív értelemben gyakorolt befolyást. *Kedvezően hatottak a gyakorlat beállítása alapján a hadtápfelépítésre:*

- már a „béketervezés” időszakában ismertté váltak a hadtáp előtt álló tervezési, szervezési feladatok, amelyekkel azonban a szükségessé vált korrekciók nyomán a korábbiaknál behatóbban kellett foglalkoznunk;

- a feltételezett békediszlokáció és államhatár adta követelményeket érvényesítve valósult meg a csapatok hadművelati szétbontakozása hadtápbiztosításának megtervezése és megszervezése, figyelemmel a hadművelati feladatban „harcászati gyakorlatot” végrehajtókra;

- a hadsereg hadtápcsapatok mozgósítása magasabb harcászati fokozatokhoz kapcsolódóan, az előírt lebiztosítási, előállítási követelmények érvényesítésével, tervezett normaidők alapján, a csapatok hadtápbiztosításában való nagyobb arányú részvétel igénye nélkül, a megalakulásra, összekovácsolásra, a hadműveletre történő közvetlen felkészülés feladataira összpontosítva került beállításra;

- a veszélyeztetettség időszakban a hadművelati és a csapathadtáp felső tagozatában nem, az alsó tagozatában differenciáltan, de alapvetően hajtó- és műszaki harcanyagokra korlátozottan vált szükségessé az előírt mozgó- és kiegészítő készletek időleges megbontása;

- az időben elrendelt rendszabályoknak köszönhetően a központhadtáp terhére az előkészítés időszakában már lehetővé vált a fővédővben alkalmazásra tervezett csapatokhoz anyagi készletek, elsősorban lőszer és műszaki harcanyagok, egészségügyi erők közelítése;

- a kijelölt nagyszámú állami tárintézet, központi bázis, polgári vállalat, kirakóállomás – az időleges területfeladás esetén veszélyeztetett körletekben elhelyezkedők jelentős száma ellenére is – a laktanyai készletek és különféle rendeltetésű kórházak lehetővé tették a hadtestek harctevékenysége hadtápbiztosításának „önállóvá tételét” ellátási-kiürítési irányok kialakítását;

- a kommunikációs hálózat helyreállításához történő készenlét fenntartása mellett a korábbi gyakorlatoktól eltérően az előjáró részéről jelentős km-hosszban a HDS sávjában főgépkocsiút-berendezés, fenntartás kedvezőbbé tette a HDS hadtáp helyzetét és növelte lehetőségét az anyagi manőverek végrehajtásában;

- a hadsereg hadtápcsapatok – átmenetileg – átlagosnál alacsonyabb teherviselése a csapatok napi szállítási, ellátási és egészségügyi biztosítási feladataiban, továbbá a honi terület alaposabb helyismerete, a lakosság segítése stb. fokozott lehetőséget nyújtott az élet-, működő- és teljesítőképesség fokozásához, a hadtáp harcbiztosítás követelményei teljeskörű megvalósításához, különös tekintettel a települési körletek műszaki berendezésére, az őrzés-védelem megszervezésére, a tartalékkörletek előkészítésére, a hadtáp felkerítésére;

- a „kész tervek és intézkedések, hadtápparancsok” – a szükséges pontosítások esetén is – szélesebb lehetőségeket, az átlagosnál hosszabb időt biztosítottak a hadtápvezetés részére a megszervezésre, ellenőrzésre, a helyszíni pontosításra, feladatértelmezésre, a hadművelati-harcászati és hadtáphelyzet értékelésére, az együttműködés megszervezésére.

A gyakorlat hadművelati beállításából következően megállapítható az is, hogy a kedvezően ható tényezőkkel párhuzamosan működnek, s meghatározóak olyan körülmények is, amelyek kedvezőtlenül érzetik hatásukat. *Melyeket sorolhatunk ebbe a csoportba?* Mindenekelőtt abból kell kiindulni, hogy az ellenség szándékait támadó harctevékenységgel hazánk területén kívánja elérni, *amelyből következhet:*

- a terület időleges feladása, s ezáltal esetleg jelentős anyagi erőforrások, kórházak, javítóbázisok hosszabb-rövidebb időtartamú kiesése az ellátás rendszeréből, az anyagi készletek ellenségtől mentése, a hátraszállítás feltételeinek hiányában azok megsemmisítése;

- a kirakóállomások huzamos időre tervezett harcszerű működtetése az ellátó magasabbegységek és egységek eddig kevésbé alkalmazott kötelezettségei közé számíthatók, melyek komplex eszközrendszerével (légvédelem, híradó, őr-biztosító, rakodó stb.) nem is rendelkeznek, így ezt a feladatot csak az összefegyvernemi parancsnok támogatása, segítése mellett képesek végrehajtani.

- a sokrétű, szerteágazó polgári és katonai területi szervezeteket is egyaránt érintő jogi és felelősségi hatáskörök, kötelezettségek és elvárások, esetleges „átfedések”, a korábbi gyakorlatoknál élezettebben vetik fel az együttműködés fontosságát, az ezen a területen észlelhetően megmutatkozó jártasság és kellő szabályozottság hiányát;

- az egyes polgári szervek (sütőipari vállalatok, egészségügyi és javítóbázisok stb.) hadsereg és alárendelték hadtápszakállományából időleges megerősítésének szükségessége.

A kedvező és kedvezőtlen hatástényezők számbavétele, tanulságos következtetések levonására is alkalmat ad. A jövőben is korszerű törekvésként, alkalmazandó módszernek tekintjük, ha a HDS hadművelete teljes időszakára az előjáró által kijelölésre, dublázásra és átadásra kerülnek a békében felhalmozott honi erőforrások meghatározó részei, azok felhasználása irányításának jogával együtt. Ezzel egyrészt megteremtődnek a hadtápbiztosítási rendszer folyamatos funkcionálásának anyagi pillérei, a csapatoknál megalakított és „megőrzött” mozgókészletek folyamatos biztonságérzetet nyújtanak a szükség szerinti beavatkozásra, s olyan tartalék forrást képeznek, amelyek kedvezőbb feltételeket biztosítanak a támadásba átmenethez, másrészt az ellátásért való felelősség egyértelműbbé tételével párhuzamosan mind a HDS, mind hadtest hadtápvezetés részére szélesebb mozgásteret nyújt a mobil hadtápszervekkel az irányokba, a hadművelet támasztotta ellátási-kiszolgálási követelményekhez igazodó bátor manőverek végrehajtására. A csapatok állandó bázisokhoz való utalására alapozott hadtápellátás, a hadtáperők és az -eszközök elosztásának és ellátás-gyakorlaton alkalmazott módszerei, a korábban elfogadott elvek megváltoztatása nélkül, sok tekintetben megerősítve azokat, alkalmazhatók. Például a hadtáp felépítése alatt a gyakorlat hadművelati-harcászati beállítása kapcsán is a HDS (hdt.) saját és megerősítő hadtápegységek, magasabbegységek erőinek és eszközeinek olyan módon történő elosztását, csoportosítását, elhelyezését és telepítését értjük és alkalmazzuk a HDS (hadtest) folyamatos hadtápbiztosítása érdekében, amely megfelel a parancsnok védelemre hozott elhatározásának, a hadművelati felépítésnek, a létrehozott csapatcsoportosításnak, az irányokon belül a szélességben és mélységben lépcsőzésnek és lehetővé tette, hogy a hadtápok fő erő kifejtését a HDS repülő és bekerítésben levő csapatok folyamatos, anyagi, egészségügyi ellátására, s a támadásba átmenet hadtápfeltételei előkészítésére és fenntartására összpontosítsák.

A hadtápfelépítés létrehozásakor – a frontparancsnoki és törzsvezetési gyakorlat tapasztalatait alapul véve – nem törekedtünk az egyes tagozatokon belül, a csapathadtáp szabályzatban a csapathadtáp lépcsőzésére lehetőséget adó követelményeinek dogmatikus alkalmazására, hanem a stacionér bázisrendszert – kiindulva a területi elhelyezkedésből, a HDS részére biztosított készletek összetételéből, mennyiségéből, az ellátási források adottságaiból „fundamentum”-nak tekintettük, amelyre építve a mobilizált hadtáperők és -eszközök csoportosításának olyan elveit, mint a komplexitás, az élet- és működőképesség megőrzését garantáló közelítés, a vezethetőség, a tartalékképzés – tekintettük elsődlegesnek, nem figyelmen kívül hagyva az első lépcsőben harcoló hadtestek egymástól jelentősen eltérő szerepét, helyét, feladatait, méreteit, s a terepadata lehetőségeket és más hátrányos körülményeket. Végrehajtott gyakorlataink tapasztalatai alapján következetesen alkalmaztuk az alárendeltek, de elsődlegesen a hadtestek felé támasztott fokozottabb ellátási-kiürítési követelmények teljesítéséhez, az ellátási felelősség érvényesüléséhez elengedhetetlen hadtáperőkkel és -eszközökkel történő, differenciált mértékű megerősítést. *(A felépítés a HDS htp. biztosítási terve 1. számú vázlat szerint.)*

A csapatcsoportosítás szerinti erő-eszköz elosztásnál – az egyéb követelmények érvényesítése mellett – különös figyelmet fordítottunk a HDS hadtápegységek, alegységek „megoszthatósága” szem előtt tartásával a jelenlegi szervezeti kereteik közötti csoportosítás kialakítására. A megoszthatóság fogalmán a hadtápcsapatok és -törzsek azon helyzetét értettük, amikor még a rendeltetés szerinti működés nincs akadályozva, a minden oldalú biztosítás szavatolt, híradási feltételek elvárásai kielégítőek és megbízható a vezetés.

A fent vázolt követelményeknek megfelelően kialakításra kerültek a HDS első lépcsőben védő csapatokat biztosító, a HDS egészének biztosítását végző és a HDS hadtáptartalékban elhelyezkedő hadtáperők és -eszközök csoportjai. *(Telepítési normák alkalmazása az 1. számú táblázat szerint.)*

A HDS első lépcsőjében védő csapatokat biztosító hadtáperők csoportjának – ezen a gyakorlaton is – feladatául a hadművelet során a lőszer, műszaki harc- és egészségügyi anyag eljuttatásához szükséges kedvező feltételek létrehozását, a hadtesteknél keletkező veszteségek gyors pótlását, a váratlanul felmerülő igények kielégítését, esetenként a harcból kivont gl. (hk.) dandárok gyors feltöltésében való részvételt, a sérültek szaksegély és a végleges egészségügyi ellátási helyére juttatása feltételeinek kialakítását határoztuk meg. Állományának kijelölésekor számba vettük, hogy a védelem harcászati zónájában tevékenykedik a HDS és megerősítő erőinek 60–70%-a, ezek jelentős része is BALATON É-i területén, az ellenség várható főcsapása irányában, ebből kiindulva jelentős egészségügyi erők, lőszerrel, műszaki anyaggal, repülő-hajtóanyaggal megrakott szállítóegységek, a szükséges rakodó és szállítmánykísérő alegységek kerültek kikülönítésre, felkészülve az úszó járművek, kompok igénybevételével bátor és merész manőverek végrehajtása mellett a BALATON D-i területén harcoló hadtestek hadtápbiztosításának megsegítésére is. A vezetést – ebben a beállításban sajátosan – az ellátódandár parancsnokhelyettesen keresztül közvetlenül a HDS hadtápvezetési pont feladatául szabtuk meg. Ezen csoportosításba kijelölt HDS hadtáperőket és -eszközöket a harcászati zóna mögött terveztük telepíteni.

A HDS egészének biztosítását végző csoportosítással (HDS hadtáp második lépcső) szembeni elvárásunk a HDS valamennyi alárendeltjének anyagi biztosítása lett megjelölve. Állományát a HDS hadtápcsapatok azon kötelékei képezték, amelyek nem kerül-

tek kijelölésre, megerősítésre és beosztásra az első lépcső, illetve hadtáptartalék állományába.

A HDS hadtáp második lépcső vezetését, elsődlegesen tevékenységének bonyolultabbasága, másodsorban a kijelölt erők harcértéke miatt az ellátódandár parancsnok gyakorolta, telepítését a hadsereg hadtápsáv hátsó határához közelítve, a védelem peremvonalától 110 km mélységben terveztük, állandó készenlétben a beavatkozásra mind BALATON É-i, mind BALATON D-i területén harcoló csapatcsoporthozítások hadtápbiztosítása érdekében.

A gyakorlat hasznos tapasztalata volt továbbá az is, hogy az ellencsapást végrehajtó csapatok hadtápbiztosítására a Csapathadtáp Szabályzat tervezet útmutatásaiban – az adott konkrét hadművelleti-harcászati helyzetben nemcsak lehetőség, hanem esetenként a logikus gondolkodás törvényei az ellátás megbízhatóságának követelményei alapján is – a HDS hadtáp előretolt lépcső létrehozására megfogalmazott követelmények érvényesítésétől célszerű eltekinteni. Ezen elhatározás létjogosultságát a gyakorlat azon példájával lehet igazolni, hogy a HDS hadművelleti felépítésének második lépcsőjében, a HDS ellencsapás végrehajtásának feladatára alkalmazott szövetséges hadosztályok hadtápbiztosítására a HDS hadtáp második lépcsőjében a front által megerősítésre adott szervezetszerű hadtápkötelékek álltak rendelkezésre. Mindemellett további kimunkálást igényelnek a főerők jelentős részének harcászati zónában történő alkalmazása hadtápbiztosításra gyakorolt kihatásai és sajátosságai is. A gyakorlat sajátos beállításából, valamint abból az általánosan elfogadott hadművelleti elvből kiindulva, mely szerint a HDS ellencsapására – nem vizsgálva most azok célkitűzései különbözőségeiből eredő hadtápfeladatokat – az egyéb feltételek megléte mellett a védelem fővédőve áttörésének reális veszélye esetén kerülhet sor, ekkor figyelembe véve az ellencsapás terepszakaszáig jelentkező viszonylag rövid távolságot, továbbá azt, hogy az ütközetbe vetés elfogadott metodikája szerint a zászlóaljzásokra való szétbontakozása előtt lehetséges és kell feltöltési feladatokat végrehajtani, levonható az arra utaló következtetés, mely szerint a honi területen vívott első védelmi hadműveletek során az ellencsapást végrehajtó csapatokat összpontosítási körleteikben kell feltölteni mozgó- és kiegészítő készlet szintjére, s az ütközetbe vetés előtt sem a rendelkezésre álló korlátozott idő, és főleg a váratlanság és rejtettség sem indokol hadtápellátási beavatkozást – ez alatt természetesen az egészségügyi rendszabályok foganatosítását nem értjük –, azokat az ütközetbe vetés után, a siker kifejlesztésének függvényében a támadó hadművelet hadtápbiztosítására vonatkozó elvek alapján célszerű a továbbiakban tervezni és szervezni.

Az indoklásból pedig levonható olyan következtetés, hogy ilyen hadművelleti-harcászati körülmények között nem látszik célszerűnek HDS hadtáp előretolt lépcső létrehozása sem. Visszatérve a szövetséges csapatok hadtápbiztosítására kialakított elgondoláshoz, úgy ítéljük meg, nem igényel külön bizonyítást azért sem a fenti következtetés, mert minden különösebb érvelés nélkül belátható, hogy teljesen különbözik a szervezetszerű, összekovácsoltabb vezetés alatt álló hadtápkötelékkel való manőverezés, mint az ideiglenesen létrehozott hadtápcsoportozítással, az előbbi javára. Ezen gondolatmenet igazolását látjuk abban is, hogy az ellencsapás előkészítése időszakában nem vált indokolttá – egy-egy szovjet és csehszlovák gépkocsi szállító zászlóalj HDS második lépcső állományából az első lépcső települési körletébe történő manővere ellenére – a beavatkozás.

A *HDS hadtáp tartalék* anyagkészlete – a frontparancsnoki és törzsvezetési gyakorlathoz hasonlóan – az alapvető anyagokból egy gépesített dandár ellátó század készletének felel meg. Eltérés csupán a ku. kom. tartalék erejében mutatkozott meg, amelyet az tett számunkra lehetővé, hogy a főirányban védő gl. hadtest védősávjában a FRONT és KHEL saját erőikkel olymértékben tehermentesítette az úthálózat jelentős részének működtetésétől a HDS hadtápot, aminek eredményeként az képessé vált a hadtestek tűzérsege tüzelőállásai vonaláig a HDS főgépkocsi utak berendezésére és fenntartására, s egyúttal indokolatlanná tette az abban a sávban harcoló hadtest ku. komendáns megerősítését.

A hadtáptartalékot – az ismertetett követelményeknek megfelelően – a várható alkalmazás irányában helyeztük el váratlan feladatokra történő beavatkozásra, de alapvetően a támadásba átmenet hadtápbiztosítási feladataira tartalékolva, a HDS HVP közelében, a védelem peremvonalától mintegy 75–80 km mélységben.

A hadtápcsoportosítások részére az alapkörleteiktől általában 8–15 km távolságra – mint korábban – mindenütt tartalék körleteket jelöltünk ki körültekintően előkészítve azok elfoglalását.

A *hadtesthadtápok felépítésénél* általában érvényesültek a szabályzat-tervezet útmutatásai, elvei. A hadtápcsoportosítások létrehozásánál azonban követeltük figyelembe venni a hadtest, hadsereg hadművelleti felépítésében elfoglalt helyét, szerepét, feladatát, a védősáv műszaki berendezését, a hadtestparancsnok elhatározását, a terep sajátosságait stb. Mindezekre tekintettel és a központhadtáp által nyújtott támogatás mértékében kerültek kijelölésre, a hadtest működési szélesség megnőtt mérete következtében szükségessé váló, az alapvető ellátási anyagokból kétirányú ellátást biztosító, különböző rendeltetésű anyagi források, a megerősítő hadtáperők és -eszközök. A csoportosítással szembeni alapvető követelménynek és meghatározó motivációinak tekintettük, hogy azokból hadtestenként egy-egy HDS gépkocsi utat jelöljünk ki és rendezzünk be, s azok vonalvezetésével, hosszával és csatlakozásaival is elősegítsük az ellátási felelősség érvényesítését. Értelemszerűen a hadtestenként is mutatózó eltérő hadművelleti rendeltetés ellenére, általában a „hármasként hadtápcsoportosítás” (hdt. hadtáp első és második lépcső, valamint hadtáptartalék) gyakorlata érvényesült, azzal a sajátossággal, amelyet a főirányban védő hadtest BALATON által kettéválasztott védősávja indokolt és abban mutatkozott meg, hogy a mélységben lépcsőzésre való törekvés mellett ennél a hadtestnél, a többiekétől eltérően a hadtesthadtáp első lépcső szélességben is – BALATON É és BALATON D megosztva tudott csak eleget tenni rendeltetésének.

Az *összfegyvernemi dandároknál* – a korábbi gyakorlathoz hasonlóan – a mélységben és szélességben történő hadtáplépcsőzést megköveteltük a gépesített lövészzászlóalj parancsnok-hadtáphelyettes rendszerbe lépése előnyére megváltoztathatja és remélhetőleg meg is változtatja a zászlóaljhadtápokról alkotott kedvezőtlen megítéléseket, beidegződést, mind a zászlóaljparancsnokok követelménytámasztása, mind a dandárparancsnok hadtáphelyettes szakmai elvárásai területén. Tekintettel arra, hogy a zászlóaljparancsnok hadtáphelyettes feladatkörében zömében alárendeltekől történő kirendelés útján szerezhettünk eddig kezdeti tapasztalatokat, mégis sokrétűen látszanak és körvonalazódnak a közeljövő feladatai. A ZSH és zászlóalj ellátó szakasz alkalmazása, telepítése, működési feltételei megteremtése, a harc dinamikájához igazodó, annak megfelelő ellátási rendszer módszereinek begyakorlása kérdéseiben, további célirányos munka elvégzése van előttünk, mint ahogy azért is, hogy készséggé váljanak a zászlóalj hadtáp-

vezetés módszerei, pontosodjanak a kidolgozandó harci mintaokmányok. Mindemellett indokoltnak látszik az is, hogy megtaláljuk az alegység szolgálatvezető feladatait az ellátás rendszerében.

III.

AZ ANYAGI ÉS EGÉSZSÉGÜGYI BIZTOSÍTÁS SAJÁTOSSÁGAI

Az anyagi biztosítás tervezésénél – az elfogadott elvek alapján – a védelmi hadművelet anyagszükséglete megállapításánál az előkészítéshez, a hadművelati szétbontakozáshoz, a védelmi hadművelet megvívásához, a veszteségek pótlásához, a hadművelet végére elrendelt készletek megalakításához elrendelt anyagi eszközöket vettük számításba olyan követelmények folyamatos érvényesítésével, amelyek egyrészt biztosították a védelmi hadművelet kimenetelének sikerét, másrészt megteremtették a támadásba átment hadtáp anyagi feltételeit. A készletképzés alapjául – betartva az előjárói (MNHF-i) szabályozást – az alárendelt hadműveletben elfoglalt helyét, szerepét és feladatait tekintettük. A korábbi tapasztalatok birtokában a gyakorlaton is differenciáltan, a HDS hadművelati felépítése első lépcsőjében védő hadtestek részére a HDS védelmi hadműveletére, ezen belül a védelem készenlétéig, az első harcnap és a hadművelet végén, a szövetséges hadosztályok és a HDS közvetlen csapatok részére a készenlétig, valamint a harcnaponként, illetve konkrét feladat végrehajtására határoztuk meg az anyagi készletek mennyiségét.

A csapatok anyagszükségletének biztosítását a hadművelet teljes időszakára, a laktanyai készleteken felül kijelölt, alapvetően stacionér erőforrásokra alapoztuk, amelyek hovatartozásuk szerint MN központhadtáp bázisokra (2/3) és polgári vállalatokra (1/3) tagolódtak, működésük időtartamát vizsgálva 78%-a állandó, 22%-a időleges jelleggel bírt, területi elhelyezkedésük, az azokban – mind összetétel, mind minőségi és mennyiségi mutatók alapján szükségletnek megfelelően – felhalmozott anyagi készletekből a HDS részére kiutalt „kontingens” elosztása, irányítási jogának HDS hatáskörbe utalása megbízhatóan lehetővé tette a hadtestek irányonkénti ellátási rendszerének működtetését.

Kiindulva az előjárótól kapott jogállásból, és tekintettel az ellenség közvetlen behatása miatt veszélyeztetett területeken elhelyezkedő bázisokra és laktanyai készletekre, az első lépcsőben védő hadtestek védősávaiban alkalmazott nagyszámú HDS közvetlen csapatra, s a HDS hadtápvezetéssel szemben támasztott gyors, operatív beavatkozási követelményre olyan elgondolást alakítottunk ki, hogy a bázisok és laktanyák kiutalt készletei egy részének felhasználási jogát a hadtest PK HTPH-ek hatáskörébe utaltuk, konkrétan meghatározva bázisonként (laktanyánként), anyagnemenként és mennyiségben a HDS közvetlen vagy szövetséges csapatnak biztosítandó kontingen-eket, s köteleztük a hadtestek hadtápvezetését arra, hogy saját hatáskörében szervezze meg és biztosítsa a kijelölt bázisokról egységes elgondolás és terv alapján történő vételeztetést.

A bázisokhoz utaláson alapuló ellátás biztonsága – mint azt a gyakorlat igazolta is – feltételezi és meg is követeli azt, hogy naprakész információk álljanak rendelkezésre a bázisforgalomról, bírjunk tartalék szállítókapacitással, ismerjük a veszélyeztetett bázis-

sokra és földre rakott (lelépcsőzött) készletekről az ellenségtől való mentése módjait és lehetőségeit, legyünk készen szükség esetén azok megsemmisítésére, továbbá tartalék vagy dublír ellátási forrásokkal rendelkezünk.

A védelmi harc megvívása időszakában nyer elsődlegesen bizonyítást a kialakított ellátási rendszer fentiekben vázolt helytállósága, mert mind a csapathadtáp, mind a hadműveleti hadtáptagozatoknál a létrehozott hadtápcsoportosításokban rendelkezésre álló mobil készletek alkalmazásával zökkenőmentesen szüntettük meg a váratlanul jelentkező ellátási feszültségeket, biztosítottuk az ellencsapás hadtáp anyagi feltételeit, a támadásba átmenethez az anyagi készletek „közelítését”. Hasonló hadműveleti – hadtáphelyzetben – a korábban levezetett gyakorlatoktól eltérően – nagyobb figyelmet, körütekintőbb helyzetmegítélést és nagyobb előrelátást követelt a „bázisok lefogyasztása” sorrendjének meghatározása, a veszteség és fogyás nyilvántartás „göngyölített vezetése”, a csapatok új bázishoz utalásának rugalmasabb értelmezése és megszervezése.

Mint már említésre került, ez az anyagi források sávonkénti (irányonkénti) elosztásán és hadtestnek átadott szabályozási lehetőségen túl az ellátás folyamatossága akkor válhat kritikussá, ha az ellenség térnyerésének függvényében a csapatok csoportosításában, feladataiban beállt változásoknak megfelelően rugalmasan nem vagyunk képesek követni és a rendszert korrigálni, ha a saját és szövetséges megerősítőket „kis kötelekekben szétaprózva” tervezzük ellátni, függetlenül a hadtápellátásra utalás, vagy bázishoz utalás módszerének alkalmazásától.

A gyakorlaton ismételten meggyőződünk arról, hogy a HDS-közvetleneket (de a szövetséges megerősítőket is) ellátás szempontjából célszerű összevontan „szétaprózás nélkül” tervezni és szervezni, anyagi eszközeiket néhány bázisra vagy pontra összpontosítani és onnan vételeztetni, vagy oda kiszállítani.

A gyakorlaton tapasztalata az is, hogy az ellátásra kialakított bázishoz utaláson alapuló elhatározás a HDS és hdt. által „megszokott” szállítási rendet is úgy módosította, hogy a kritikus időszakokban eszközölt légi szállításokon kívül a HDS, egyes esetekben a KHEL szállítóeszközeivel az előkészítés időszakában a védelem berendezéséhez szükséges műszaki robbanóanyagot, a tűzellenelőkészítés és az ellencsapás tűzellenelőkészítése érdekében lőszert terveztünk alapvetően kiszállítani. A HDS által végzett közúti szállítások aránya naponként eltérően alakult, de a „kritikus napokon” sem haladta meg az összesen szállítandó mennyiség 20–26%-át. *(A szállítóter és a szállítási feladat összevetése a 2. számú táblázat szerint.)*

A gyakorlaton kiemelt figyelmet fordítottunk a HDS repülők hadtápbiztosítására, amelynek során az anyagi biztosítást a védelmi hadművelet teljes időszakára, a hadművelet feladatai szerint, az első harcnapra pedig részletesen számvetettük. A hc. hel. dd. tömeges alkalmazásakor a felülről lefelé történő szakaszos ellátás módozatát alkalmaztuk, nem figyelmen kívül hagyva a repülőkötelekek „hívásra” történő alkalmazása sajátos hadtáp kihatásait, amelyek zömében a kialakított ellátási rendszer rugalmasságát is próbára teszik.

A hc. hel. dd. és a hdt. hel. századok esetenkénti megosztott alkalmazása teszi – tapasztalataink alapján – bonyolulttá az anyagi biztosítást, amely elsősorban a hadtesttagozatban jelentkező „kettős ellátási rendszer” (az ellátás hagyományos anyagból a hdt. ello. e.-tól, speciális anyagból az ello. dd. CSR ello. szd.-tól) alkalmazásából adódó bizonytalanságokra, a vezetés tárgyi feltételei és a begyakorlottság hiányára – különösen a hadtest hadtáptörzseknél – vezethetők vissza. Ezen a gyakorlaton ezt a feszültséget

azzal oldottuk fel, hogy irányonként került alkalmazásra a HDS és KHEL ellátó dandárok CSR ello. szd.-a, így lehetőség volt arra, hogy a folyamatos ellátás feltételét még azzal is növeljük, hogy a speciális anyagok vonatkozásában lelépcsőzött anyagi készleteket hozunk létre e két szervezetszerű kötelékből és emellett a stacionér repülőterek készletei egy részének igénybevételével is számolhattunk.

Az *egészségügyi biztosítás* megszervezésénél számításba vettük, hogy: a honi területen megvándorló első védelmi hadművelet egészségügyi biztosítása megtervezése, megszervezése során fokozott jelentőséggel bír – a klasszikus elveknek is megfelelően – a helyzet és az ebből adódó feladatok reális megítélése és végrehajtása. Elkerülhetetlen a kiürítési tagozatok egymáshoz közelítése. A kiürítési feladatokat hadtestenként legalább két irányra kell tervezni és a várható egészségügyi veszteséget hadseregszinten hadtestenként szükséges számvetni. A kiürítési és ellátási feladatok összehangolása érdekében szorosabb együttműködés szükséges a KHEL egészségügyi erőivel és a VKB vezető szerveivel. A közegészségügyi-járványügyi helyzet kedvező szinten tartása érdekében pedig a polgári egészségügyi szervekkel célszerű szoros kapcsolattartás. Nem feledkezhetünk el a szövetséges erők egészségügyi biztosítása tervezéséről, szervezéséről és vezetéséről sem.

Mindezek alapján az egészségügyi ellátási és kiürítési feladatokat a hadműveleti harcászati beállítás kapcsán *az alábbi szakaszokra terveztük:*

- védelem készenlétéig;
- biztosítási övben folyó harc (1 nap);
- hadtest védelmi hadművelet (2-3 nap);
- ellencsapás időszaka (2 nap).

Az egészségügyi veszteségeket hadsereg összesen hagyományos fegyverekből 9%-ban, tömegpusztító fegyverek alkalmazása esetén 24,6%-ban számvetettük. *(Részletes számvetés a 3. számú táblázatban.)* Hagyományos eszközökkel vívott harc esetén is az atomerőművek, vegyiüzemek rombolása kombinált sérültek keletkezésével számoltunk és ennek megfelelő rendszabályokat fogantatosítottunk. A honi területen folytatott védelmi hadművelet során az egészségügyi zászlóaljokról, osztagokról, a stacionér kórházakra épülő vegyes kórházbázisok osztályozó kiürítő állomásaira, polgári kórházakba a HDS és a központhadtáp előretolt lépcső kiürítő eszközeivel terveztük megvalósítani a sérültek kiürítését. Az ellenség tényérése miatt a hadművelati övezetből a sérültek tömeges hátraszállítása indokoltá tette egyrészt a sebesültszállító vonatokra történő sérültkiürítés számbavételét, másrészt a sérültáramlás HDS (hdt.) egészségügyi szolgálatok általi kézbevitelét, állandó készenlétben annak átkapcsolására. Ennek érdekében az elsőlépcső-hadtestek mögött a peremvonalától 30-35 km mélységben egy-egy hadtest típusú segélyhelyet terveztünk telepíteni, a szakorvosi segély második lépcsőjének biztosítására. A szövetséges hadosztályok és a megerősítő SZU tüzérsapatok sérültjeit a területi ellátás elvét alkalmazva terveztük kiüríteni, amely a hadosztályok egy-egy egészségügyi osztaggal való megerősítését is indokolta.

Mindezek mellett nem lehet kizártnak tekinteni – különösen az első védelmi hadműveletben – esetenként a szakorvosi segélynyújtás „harmadik” lépcsőjének működéséhez való előkészítését sem, amely az első szakorvosi segélynyújtási lépcső terheltsége, veszélyeztetettsége függvényében gyakorlatilag a második lépcső szerepében funkcionálna.

A sérültek kiürítésében elsősorban a „magamtól való kiürítés” elvét alkalmaztuk, amelynek során azt gyakoroltuk, hogy a csapat a saját segélyhelyről szállítja hátra a következő ellátási-tagozatig a saját és megerősítésül adott erővel és eszközökkel a sérülteit. Megállapítást nyert, hogy a sérültek hátraszállítására a klasszikusan elfogadott elvektől eltérően lényegesen nagyobb arányban van szükség általános rendeltetésű gépjárművek igénybevételére.

Ismételten bizonyítást nyert, hogy a HDS repülőknél, de elsősorban a hc. hel. dd.-nál az „egyszakaszos” szakkezeléssel egybekötött rendeltetésszerű hátraszállítás módszerét indokolt alkalmazni, a hajózók felkutatását, szállítását főképpen helikopterekkel célszerű végezni. Azt is tapasztaltuk, hogy a huzamosabb ideig egy helyen való tartózkodás miatt megnő a közegészség- és járványügyi tevékenység jelentősége is, amely abban mutatkozott meg, hogy a települési és működési körletekben a felhalmozódott hulladékanyag eltávolítása és záró fertőtlenítése a gyakorlatokra előírt környezetvédelmi szabályzók betartásával ellentmondó volt. A személyi higiénés feltételek megléte ellenére a polgári lakossággal való elkerülhetetlen kontaktus miatt – kirakóállomások működtetése, polgári munkaerő igénybevétele – az ott jellemző fertőző betegségek, mind például felsőlégúti megbetegedések – jelentkeztek az állomány körében.

A hdt. védelmi hadműveletének egészségügyi biztosításánál alapelvnek tekintettük, hogy a keletkezett sérülteket főleg az ellenség betörésének várható irányában harcoló csapatoktól sebesültszállító és általános rendeltetésű gépjárművekkel, halasztást nem tűrő esetekben légi szállítóeszközökkel a kijelölt VKB-ra, vagy szükség esetén (repülő-hajózási állomány) a központhadtáp hátországi eü. bázisaira a szakorvosi ellátás után haladéktalanul képesek legyünk hátraszállítani, állandó készenlétben a segélyhelyek kényszerű áttelepítésére is. A hadtesteken belül kettő kiürítési irányt alakítottunk ki, és irányonként 1-1 eü. zászlóaljat vagy eü. osztagot telepítettünk. Védelmi hadműveletben az első lépcsőben levő hdt.-eket megerősítettük 2 eü.-al, 2 sgk. száll. rajjal, 2 sebész és 1 toxikoradiológiai szakcsoporttal, egy fürdető-fertőtlenítő rajjal, kiemelt figyelmet fordítva az első lépcsőben levő dd.-ok megerősítésére.

Ismételten bebizonyosodott, hogy a dandársegélyhelyek tagolt telepítését, előre kiásott vagy esetleg elhagyott fedezék, épület hiányában a dd. SH saját állományával és rendszeresített eszközeivel nem képes végrehajtani. A ZSH rendszeresített állománya mintegy 48 óra alatt képes beásott településre megfelelő műszaki segítséggel, valamint egy időben 4-5 sérült első szaksegélyét képes végezni. Az első lépcsőben védő zászlóaljakat mindenképp szükséges megerősíteni LUAZ-967 sebesülthordó gépjárművel, akár másodiklépcső-dandároktól átalárendeléssel. Mindezekon túl, a gyakorlat tapasztalatai alapján sikerült egységessé tenni a sebesültgyűjtő fészkek kialakítását, méreteit, illesztését a század védelmi támpontjába.

A „BAZALT” gyakorlaton már látszott, és ez a gyakorlat ismételten meggyőzően bennünket arról, hogy a Harcszabályzat tervezet követelményeinek, miszerint a ZSH a másodiklépcső-századok mögött települjön, nem minden esetben tudunk eleget tenni. Ezért a harcászati zóna – amely a régiekhez képest egy összenyomott rugóhoz hasonlítható – módosította a különböző segélyhelyek települési távolságát. Konkrétan az alkalmazástól függően a ZSH az elsőlépcső-századok mögött, vagy a másodiklépcső-századok vonalában települ a peremvonalától 2-2,5 km távolságban, a dd. SH-ek 8-10 km távolságban. A fővédőv és a hdt. védelmi terepszakasza között kell telepíteni a szakor-

vosi segély első lépcsőjét 15–25 km-re a peremvonalától. A hdt. védelmi terepszakasza mögé 30–35 km-re a szakorvosi segély második lépcsőjét.

A különleges és váratlan feladatok megoldása érdekében a HDS htp. I. lépcsőjében minimum 2 egészségügyi osztagot és járványügyi felderítő erőket célszerű tartalékolni, amelyek egyben képezhetik a már említett szakorvosi segély „harmadik” lépcsőjét is.

Sajnos itt érzékeltük azt is, hogy az egészségügyi biztosítás megszervezése és végrehajtása során a hadtest- és dandárszinten még nem érzékelik kellően a sérültáramlás dinamikáját, ebből következően a kiürítés dinamikusságát és alkalmazkodóképességének biztosítását, az egészségügyi anyag, felszerelés és a harcbiztosítási anyagok ellátási szükségleteit, azok tervezését.

IV.

A HADTÁPVEZETÉS NÉHÁNY TAPASZTALATA

A hadtápvezetést ezen a gyakorlaton is minden tagozatban – a Harcshabályzat-tervezetben megfogalmazott követelmények alapján – a vezetési pontok rendszeréhez igazodóan, az ismert hármastagolódás szerint települt és működött hadtápvezetési pontokról valósítottuk meg. A HDS HVP hadtápvezetési központban a funkcionális munkacsoportok összetételénél, a munkafeltételek kialakításánál és a „valós” híradás feltételeinek megteremtésénél – a korábbi gyakorlatokon szerzett tapasztalataink alapján – arra törekedtünk, hogy azok megfeleljenek a HDS koalíciós állományából, a szervezeti korszerűsítésből, a folyamatos és operatív munkavégzésből, a hadtápvezetés minőségi mutatóira befolyással bíró elvárásoknak.

Mindezekre tekintettel a hadtápvezetést személyesen, a Csapathadtáp Szabályzat-tervezetben megfogalmazott felelősség érvényesítésével, a törzse útján, a PK HTPH valósította meg, meghatározva az adott hadműveleti hadtáp helyzet követelte fő irányokat, munkamódszereket és követelményeket. A funkcionális munkacsoportok élére a HTP HOV-t és a szolgálatfőnököket állítottuk, a hadiállományánál alacsonyabb békeletszám miatt a „kettős beosztásban” dolgozott élelmezési és ruházati szolgálatfőnökök felé szakmai elvárásainkat is már a gyakorlat felkészülési időszakára konkrétan le szabályoztuk. A munkacsoportok eltérő létszámviszonyait olyan megfontolásokból kiindulva alakítottuk ki, amelyek egyrészt lehetővé tették az azonos időszakokban jelentkező „több irányú” feladatteljesítés követelménye mellett is a „váltásos rendszer” zökkenőmentes megvalósítását és a szervezett pihentetést, másrészt központi kérdésként kezeltük az orosz és csehszlovák nyelvet ismerő és beszélő tisztek felkészítését, beosztásba helyezését.

A HDS HVP belső működésének szervezettsége, a HDS első védelmi hadművelet megtervezése, megszervezése és végrehajtása, az alárendelt hadtápvezetési pontok irányítása, az adatszolgáltatás és információáramoltatás szabályozottsága, az együttműködés folyamatos fenntartása érdekében állandóan funkcionáló hadtáp hadműveleti és anyagbiztosítást tervező munkacsoportokat, információs központot, valamint közlekedési, egészségügyi és üzemanyag-szakcsoportokat alakítottunk ki, felkészülve különböző jellegű és váratlanul jelentkező feladatok végrehajtásához ideiglenes munkacsoportok létrehozására is. A HDS H-on hadtápösszekötő tisztí csoportot, a „TH”-on hadtáp-

részleget, a szövetséges hadosztály HVP-kon R-142 típusú rádióval ellátott orosz és csehszlovák nyelvismerettel rendelkező összekötő tiszteket működtettünk, az alárendeltekől összekötő tiszteket rendeltünk be.

A gépesített hadtesteknél is törekedtünk az általunk megbízhatónak tartott munkaszervezés megvalósítására, igazítva azt térben és időben a végrehajtandó feladatok mennyiségi és minőségi követelményeihez.

A gyakorlaton ismételten meggyőződünk arról, hogy az „időugratások nélkül” kialakított hadművelati-harcászati, valamint hadtáphelyzetekben a harc alatti hadtápvezetés – az elméleti kimunkálás ellenére – a gyakorlatban csorbát szenved.

A hadtest-, de különösen dandárhadtáp-törzsek nagy erőfeszítéssel, sok pontatlansággal és differenciált eredményességgel tudtak csak eleget tenni a harc dinamikája során a hadtápvezetéssel szemben jogosan támasztott követelményeknek. Tapasztalataink szerint ez elsősorban a célirányos munkaszervezés, a probléma felismerése hiányára, a harcdinamika törvényszerűségei hézagosságot okoztak ismeretükre és a gyakorlatlanságra vezethetők vissza, nem felelkezhetünk meg ugyanakkor arról sem, hogy a korábbi gyakorlataink zöme „nem szabad lefolyású” volt, kedvezőtlenül hatnak a gyakorlóterek korlátozott méretei és esetenként a parancsnokok egy részének HVP-ok felé megnyilvánuló „érdektelensége”, „egyoldalú” – csak a tényleges ellátásra irányuló – követelménytámasztása.

Megítélésünk szerint a harc alatti a hadtápvezetés akkor áll feladata magaslatán, ha olyan munkaszervezést képes biztosítani és folyamatosan fenntartani, amely lehetővé teszi:

- az események folyamatos figyelemmel kísérését, a helyzetelemzést, döntéselőkészítést és döntést, majd erről az alárendelt és az előljáró időben történő tájékoztatását;
- a harcnapra jóváhagyott hadtápbiztosítási feladatok következetes „kézben tartását”, folyamatos ellenőrzését és végül
- a következő harcnap hadtápbiztosítása megtervezését, megszervezését, a szükséges operatív szabályozások végrehajtását.

Mint arról már szó volt, a gyakorlat tárgya a meghatározott célkitűzéssel teljesítése érdekében a korábbiaktól eltérően széleskörűbben és mélyebben volt szükséges foglalkozni a hadtáp együttműködés előkészítésével, levezetésével és fenntartásával. A hadtáp együttműködés lényegét abban látjuk, hogy összehangoljuk a hadtápbiztosítási feladatok megoldásában részt vevő – általában egymással szolgálati alá- és fölérendeltségi viszonyban nem levő – vezető és végrehajtó szervezetek tevékenységét feladatok, irányok, hely és idő szerint. Másképpen fogalmazva ezen a gyakorlaton is törekvéseink arra irányultak, hogy a hadtápparancs kivonatokban szabályozott „kinek”, „mit” kérdés-komplexumokat vizsgálva a „kinek – kivel – miben – hogyan”-ra kiterjesztve adjuk meg a konkrét válaszokat. E téren is bebizonyosodott, hogy a célokat akkor tudjuk maradéktalanul megvalósítani, ha rendelkezésünkre áll az MNHF (FRONT PK HTPH) együttműködési utasítása és részt vettünk a HDS PK által vezetett együttműködésen, s a fentiekben túl azt célirányosan előkészítjük, s az alárendeltek arra konkrétan felkészítjük.

A hadtáp együttműködés időpontjának kitűzése kapcsán mérlegettük, hogy:

- mennyi idő áll rendelkezésünkre úgy az előkészítés, mind a végrehajtás vonatkozásában;
- azt a HDS, esetleg a hadtest parancsnoki együttműködéssel párhuzamosan vagy azok befejezése után szervezzük-e;
- mennyiben tudtunk eleget tenni az általunk szükségesnek megítélt résztvevők felkészülését elősegítő követelményeknek.

Tekintettel arra, hogy a védelmi hadművelet előkészítésére elegendő idő állt rendelkezésünkre, s törekedtünk a HDS PK-i együttműködésen, az elhatározás pontosítása során a hadtápbiztosításra hatást gyakorló kérdések továbbvitelére a hadtáp együttműködés megszervezésénél a lépcsőzetes módszer mellett döntöttünk. Az előkészítésre a HTP TÖF vezetésével ideiglenesen működő munkacsoportot hoztunk létre.

Az együttműködést a HDS HVP-on műanyagból előkészített 1:40 000 méretarányú terepasztalon és hadtáp együttműködési tervtábla kidolgozásával készítettük elő *báram mozzanatra*:

- a légvédelmi hadművelet és a biztosítási öv megtartásáért folyó harc időszakára;
- a fővédőöv megtartásáért folyó harc időszakára;
- a HDS ellencsapása végrehajtásának időszakára.

Az együttműködésen ismételten bebizonyosodott, hogy a résztvevők (együttműködők) felkészült részvételét kiemelten fontos kérdésként szükséges kezelni. Ennek érdekében olyan – megítélésünk szerint követendő – módszert alkalmaztunk, hogy a felkészülés konkrét követelményei időben történő leszabályozása mellett időt és lehetőséget biztosítottunk a résztvevőknek a berendezett terepasztalon történő tájékozódásra, a mozzanatok tartalmi összefüggéseinek megismerésére, ismertettük a levezetés rendjét.

A hadtáp együttműködésen a kijelölt előkészítő munkacsoport, a gyakorló, a HDS hadtáp-szolgálat főnökök a g. hdt., HDS közvetlen dandárok és szövetséges hadosztályok PK HTPH-ei mellett résztvettek a HDS fegyverzettechnikai szolgálat és a gyakorlatvezetőség által a döntnöki állományból kijelölt, a HDS érdekében alkalmazott központhadtáp tagozat képviselői is. Annak érdekében, hogy a HDS teljes hadtápsávjában átfogóan kerüljenek pontosításra a hadtápbiztosítás együttműködésen napirendre tűzött kérdései, a HDS hadtáptörzsből a „nem gyakorló” g. hdt.-ek PK HTPH-ei, az ellátó- és egészségügyi dandárok és a ku. komendánszászlóaljak parancsnokai szerepkörére az előkészítés során kijelöltünk és felkészítettünk hadtáptiszteket.

Az együttműködést a HDS PK HTPH mozzanatonként a „*hadijáték*” módszerével vezette le.

A korábbi gyakorlatokon szerzett tapasztalatok alapján készültünk fel a szövetséges szovjet és csehszlovák hadosztályhadtápok átalárendelésére, amelynek alapvető célkitűzéseit – az átadás-átvételi jegyzőkönyvek tanulmányozásával párhuzamosan – a PK HTPH-ek személyének megismerésében, a hadosztály és alárendelt egység-hadtápok szervezetének, állományának, anyagi-technikai ellátottságának, kapacitásának pontosításában, a HDS hadtáp vezető állomány és kikülönített hadtáp-összekötő tisztek bemutatásában, HDS hadtáptörzs háborús munkarendjének ismertetésében és a hadtápvezetés követelményei megfogalmazásában határoztuk meg.

A HDS PK HTPH által személyesen megfogalmazott, a hadosztályok hadtápvezetésével szembeni elvárások teljesítésének elősegítése érdekében magyar-országi nyelven előkészítettük, részükre kiadtuk a HDS hadtáptörzs 6 órás munkagrafikonját, az együttműködési jeleket, jelzéseket, a határidős jelentések táblázatát és a hadtápösszefoglaló jelentés „mintát”, s a gyakorlaton részt vevő csapatok hadtápvezetési pontjainak tényleges települési helyeit.

A kiadott „kétnyelvű” okmányok – megítélésünk szerint a gyakorlat által igazoltan is – jól szolgálták mind az előkészítő időszakban, mind a hadművelet során a hadtápvezetés folyamatos fenntartását, a feladat-lejuttatást, kölcsönös megértést, információáramlást.

Tapasztalataink alapján a HDS (hdt.) hadtápcsapatok feladatait részletesen az előkészítő időszakra és az első napra szabályoztuk, a továbbiakban naponta harcintézkedések tartalmi követelményei érvényesítésével pontosítottuk feladataikat. Bebizonyosodott, hogy a hadtápcsapatok feszes irányítása és feladataik egyértelmű megparancsolása nélkül a hadtápbiztosítás folyamatos működtetése nem biztosítható. Hangsúlyozott szerepet játszik ezért is az FVTSZ-al az összehangolt tevékenység. Az együttműködés „fehér foltjainak” áttekintése utáni a rendszerszemlélet erősödését a lőszer szállítás szervezése (szállítótér-igény megadása, szakmai intézkedés és követelmény állítás, utalványozás, elosztás) kérdéseiben tapasztaltuk elsődlegesen, amelynek hatásai különösen az ellátódandár (ellátóezred) irányában a „kettős vezetés” ellenére is kedvezően hatottak. Ezt bizonyították a gyakorlat azon tapasztalatai is, ahogy az ellátó körletek vezetészervein keresztül nemcsak a szállító, rakodó- és szállítmánykísérő kötelékek, hanem a rak-tárak parancsnoki állománya is időben volt képes realizálni a csapatok ellátása érdekében elrendelt feladatok végrehajtását.

A gyakorlat tapasztalatai birtokában néhány következtetés indokoltnak látszik:

1. A Csapathadtáp Szabályzat-tervezet követelményei, normatívái kellően rugalmasak, az összefegyvernemi követelményeket kielégítik, azonban azok alkalmazása csak a konkrét hadművelleti-harcászati helyzethez igazítva, „sablonmentesen” célszerű.
2. Továbbfejlesztést igényelnek a szövetséges csapatok hadtápbiztosításának elvei, módszerei.
3. A hadtápal egységek és -kötelékek kiképzése során előtérbe kell állítani a valóságot megközelítő gyakoroltatást, és a „katonáig, harc- és gépjárműig történő ellátási felelősséget”.
4. Növelni kell a hadtáp vezető állomány készségét a HDS (hdt.) repülő hadtápbiztosítása, tervezése, szervezése, irányítása területén, indokoltnak látszik azok biztosítására hivatott hadtápal egységek szervezeti korszerűsítése.
5. Az eddigieknél behatóbban kell foglalkozni a HDS (hdt.) hadtápsávjában tevékenykedő, más fegyveres testületek állományába tartozó kötelékek és polgári szervekkel végrehajtandó együttműködés feladataival, módszereivel, egyértelműbben szabályozni a felelősséget és jogállást.
6. Az „Egyesített Hadtáp Harciokmányok” adaptálása nem csökkenti a hadtápvezetés „írásbeliségét”, azonban mindenképpen szükséges tagozatonként, szolgálati ágonként a konkrét követelmények és „minták” egységes szerkezetbe foglalása.
7. Tovább kell foglalkozni - az eddigi tapasztalatok alapján - az FVTSZ és HTPSZ együttműködésével a hadtápcsapatok vezető-irányító tevékenysége összehangoltsága érdekében, s közösen ki kell munkálni az ellátóezred háborús működésének elvi és gyakorlati kérdéseit.

(A vázlat és a táblázatok a folyóirat végén találhatók.)